

Total No. of Printed Pages—11

3 SEM TDC BUST 3 (G/S)

2 0 1 4

(November)

COMMERCE

(General/Speciality)

Course : 303

(**Business Statistics**)

Full Marks : 80

Pass Marks : 32

Time : 3 hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions*

1. যি কোনো পাঁচোটা প্রশ্নৰ উত্তৰ কৰা : 2×5=10

Answer any *five* questions :

- (a) প্রমাণ কৰা যে সহসম্বন্ধ গুণাংক সমাপ্রয়ণ গুণাংক দুটাৰ
গুণোত্তৰ মাধ্য।

Prove that the correlation coefficient is
the geometric mean of the two
regression coefficients.

- (b) সূচকাংক গঠনৰ বাবে লাচপিয়েৰৰ সূত্রৰ সীমাবদ্ধতাৰ
বিষয়ে লিখা।

State the limitations of Laspeyres'
formula for the construction of index
numbers.

- (c) 2, 4 আৰু 8 ৰ সমান্তৰ মাধ্য আৰু হৰাত্মক মাধ্য নিৰ্ণয় কৰা।

Calculate AM and HM of 2, 4 and 8.

- (d) কাল শ্ৰেণীৰ অধ্যয়নৰ বাবে ব্যৱহৃত হোৱা আৰ্হি দুটা লিখা।

Write the two models used for the study of time series.

- (e) “দুটা চলবানি X আৰু Y ৰ সহসম্বন্ধ গুণাংক r আৰু $r^2 = 0.65$.” এই বিবৃতিৰ পৰা কি ধাৰণা কৰিব পৰা যায়?

“The correlation coefficient between two variables X and Y is r and $r^2 = 0.65$.” What can be concluded from this statement?

- (f) ব্যৱসায় পূৰ্বাভাস বুলিলে কি বুজা?

What do you mean by business forecasting?

- (g) কাৰ্ল পিয়ৰচনৰ সহসম্বন্ধ গুণাংক আৰু স্পিৰমেনৰ সহসম্বন্ধ গুণাংকৰ মাজত থকা পাৰ্থক্য কি?

What is the difference between Karl Pearson's coefficient of correlation and Spearman's coefficient of correlation?

- (h) মূল্য সূচকাংক আৰু পৰিমাণ সূচকাংকৰ সংজ্ঞা দিয়া।

Define price index number and quantity index number.

2. (a) (i) বিক্ষেপণৰ কোনটো মাপক শ্রেষ্ঠ বুলি গণ্য কৰা হয়, আৰু কিয়? 3

Which measure of dispersion is regarded as the best and why?

- (ii) তলত দিয়া বিভাজনৰ সমান্তৰ মাধ্য 1.46, অদৃশ্য বাৰংবাৰতাবিলাক নিৰ্ণয় কৰা : 4

The AM of the following distribution is 1.46, find the missing frequencies :

ছাত্ৰৰ সংখ্যা	:	0	1	2	3	4	5	মুঠ
No. of Students								Total
দিনৰ সংখ্যা	:	46	f_1	f_2	25	10	5	200
No. of Days								

- (iii) তলত দিয়া তথ্যখিনিৰ প্ৰামাণিক বিচলন নিৰ্ণয় কৰা : 7

Calculate the standard deviation for the following data :

মজুৰি (টকাত)	মানুহৰ সংখ্যা
Wages (in ₹)	No. of Men
0 and above	50
20 and above	45
40 and above	34
60 and above	16
80 and above	6
100 and above	0

নাইবা / Or

- (b) (i) যি কোনো দুটা মানৰ বাবে প্রমাণ কৰা যে 3

For any two values, prove that

$$AM \geq GM \geq HM$$

- (ii) 25টা বাৰ্শৰ মাধ্য, মাধ্যিকী আৰু বহুলকৰ মান
ক্রমত 143, 144 আৰু 147. ইয়াৰ লগত 6টা
বাৰ্শ যাৰ মান ক্রমত 132, 125, 130, 160,
165 আৰু 157 যোগ কৰা হ'ল। এই 31টা
বাৰ্শৰ মাধ্য আৰু মাধ্যিকী নির্ণয় কৰা। 4

The mean, median and mode of a group of 25 observations are 143, 144 and 147. A set of 6 observations is added to this data with values 132, 125, 130, 160, 165 and 157. Find the mean and median for the combined group of 31 observations.

- (iii) তলত দিয়া তথ্যখিনিৰ সমান্তৰ মাধ্য আৰু প্রামাণিক
বিচলন নির্ণয় কৰা : 7

Calculate AM and SD for the following data :

মধ্যবিন্দু	:	15	20	25	30	35	40	45	50	55
Midpoint										
বাৰংবাৰতা	:	2	22	19	14	3	4	6	1	1
Frequency										

3. (a) (i) কাৰ্ল পিয়েৰচনৰ সহসম্বন্ধ গুণাংকৰ সংজ্ঞা দিয়া। 3

Define Karl Pearson's coefficient of correlation.

- (ii) সমাপ্রয়ণৰ বিশ্লেষণৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা। 4

Discuss the uses of regression analysis.

- (iii) তলত দিয়া তথ্যখিনিৰ পৰা সমাপ্রয়ণৰ সমীকৰণ দুটা উলিওৱা : 7

From the following data, find the two regression lines :

$$\bar{X} = 90, \bar{Y} = 70, N = 10, \sum X^2 = 6360, \\ \sum Y^2 = 2860, \sum XY = 3900$$

নাইবা / Or

- (b) (i) X আৰু Y দুটা চলকৰ সহসম্বন্ধ গুণাংক $r = 0.60$, X আৰু Y ৰ প্ৰসৰণ ক্ৰমত 2.25 আৰু 4.00 ; $\bar{X} = 10$, $\bar{Y} = 20$.

উপৰোক্ত তথ্যখিনিৰ পৰা Y সাপেক্ষে X ৰ সমাপ্রয়ণৰ সমীকৰণ উলিওৱা। 3

The correlation coefficient of two variables X and Y is $r = 0.60$, variance of X and Y are respectively 2.25 and 4.00 ; $\bar{X} = 10$, $\bar{Y} = 20$.

From the above data, find the regression equation of X on Y .

- (ii) তলত দিয়া তথ্যখিনিৰ পৰা স্পিয়েৰমেনৰ স্থানাংক সহসম্বন্ধ গুণাংক নিৰ্ণয় কৰা :

4

Calculate Spearman's rank correlation coefficient from the data given below :

X : 11 12 13 14 18 15

Y : 13 12 15 14 16 11

- (iii) তলৰ তথ্যখিনিৰ পৰা সহসম্বন্ধ গুণাংকৰ মান নিৰ্ণয় কৰা :

7

Find the value of the coefficient of correlation from the data given below :

আয় (টকা) : 46 54 56 56 58 60 62

Income (in ₹)

খৰচ (টকা) : 36 40 44 54 42 58 54

Expenditure (in ₹)

4. (a) (i) শৃংখলিত ভিত্তি বহুৰ আৰু স্থায়ী ভিত্তি বহুৰ সূচকাংকৰ মাজত থকা পাৰ্থক্যাবিলাক লিখা।

3

Write the differences between chain base index and fixed base index.

- (ii) প্রমাণ কৰা যে ফিচাৰৰ সূচকাংকৰ সূত্ৰই সময়
প্রতিলোম পৰীক্ষা সিদ্ধ কৰে।

4

Prove that Fisher's index number
satisfies time reversal test.

- (iii) তলত দিয়া তথ্যৰ পৰা পাছিৰ সূত্ৰ আৰু
লাচপিয়েৰৰ সূত্ৰ প্ৰয়োগ কৰি পৰিমাণ সূচকাংক
নিৰ্ণয় কৰা :

7

Find the quantity index number
from the following data using
Paasche's and Laspeyres' index :

সামগ্ৰী Items	ভিত্তি বছৰ Base Year		চলিত বছৰ Current Year	
	মূল্য (টকা) Price (in ₹)	পৰিমাণ Quantity	মূল্য (টকা) Price (in ₹)	পৰিমাণ Quantity
A	4	10	6	15
B	6	15	4	20
C	8	15	10	4

নাইবা / Or

- (b) (i) জীৱিকা নিৰ্বাহ ব্যয় সূচকাংক কি ? চৰকাৰ পলিচি
নিৰ্ধাৰণৰ বাবে ই কেনেদৰে সহায় কৰে ?

3

What is cost of living index? How
does it help in policy formulation by
the Government?

- (ii) ফিচাৰ সূচকাংকক কিয় আদৰ্শ সূচকাংক বুলি গণ্য কৰা হয় ?

4

Why Fisher's index number is regarded as an ideal index number?

- (iii) তলত দিয়া তথ্যখিনি প্ৰয়োগ কৰি, দেখুওৱা যে ফিচাৰৰ সূত্ৰই (1) সময় প্ৰতিলোম পৰীক্ষা আৰু (2) উৎপাদক প্ৰতিলোম পৰীক্ষা সিদ্ধ কৰে :

7

From the following data, prove that Fisher's index number satisfies (1) time reversal test and (2) factor reversal test :

সামগ্ৰী Items	p_0	q_0	p_1	q_1
A	4	20	6	18
B	5	15	6	12
C	2	30	3	30
D	1	50	1	60
E	3	25	5	28

5. (a) (i) কাল শ্ৰেণীৰ অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

3

Discuss the uses of studying time series.

- (ii) কাল শ্রেণীত প্রৱণতা বুলিলে কি বুজা? ইয়াৰ
প্রৱণতাৰ কাৰকবিলাক কি কি?

4

What is trend in a time series?
State the factors responsible for
trend in a time series.

- (iii) ক্ষুদ্ৰতম বৰ্গ প্ৰণালীৰ জৰিয়তে তলত দিয়া
তথ্যখিনিৰ পৰা প্ৰৱণতা নিৰ্ণয় কৰা :

7

Calculate trend values by using the
method of least squares from the
data given below :

বছৰ / Year	:	2001	2002	2003	2004	2005	2006
মান / Values	:	101	107	113	121	136	148

নাইবা / Or

- (b) (i) এটা কোম্পানীৰ বিজ্ঞাপন খৰচ ('000 টকাত)
প্ৰৱণতা সমীকৰণ $Y_c = 20.2 - 0.8t$. মূলবিন্দু
2001 (1লা জুলাই), t ৰ একক = 1 বছৰ,
 Y একক বছৰেকীয়া খৰচ। প্ৰৱণতা সমীকৰণৰ
মূলবিন্দু 2010 লৈ পৰিবৰ্তন কৰা।

3

The trend equation for publicity
cost (₹ in '000) of a company is
 $Y_c = 20.2 - 0.8t$. Origin 2001
(1st July), t unit = 1 year, Y unit
= yearly cost. Shift the origin
to 2010.

- (ii) তলত দিয়া তথ্যখিনিৰ 3 বছৰীয়া চলন্ত গড়
প্রণালীৰে প্রৱণতা নিৰ্ণয় কৰা :

4

Calculate 3 yearly moving average
from the following data :

বছৰ / Year	:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
লাভ (টকা)	:	20	21	23	22	25	24	27	26	28	30
Profit (in ₹)											

- (iii) তলত দিয়া তথ্যখিনিৰ সৰল ৰৈখিক প্রৱণতা নিৰ্ণয়
কৰা আৰু 2010 চনৰ প্রৱণতা নিৰ্ণয় কৰা :

7

Fit a straight line trend to the
following data and estimate the
profit for the year 2010 :

বছৰ / Year	:	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
লাভ ('000 টকাত)	:	60	72	75	65	80	85	90
Profit ('000 in ₹)								

6. (a) (i) চাহিদা পূৰ্বভাসৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা ।

5

Discuss about demand forecasting.

- (ii) ব্যৱসায় পূৰ্বভাসৰ সীমাবদ্ধতাবিলাক আলোচনা
কৰা ।

9

Discuss the limitations of business
forecasting.

নাইবা / Or

- (b) (i) এটা ভাল পূৰ্বাভাস পদ্ধতিৰ থাকিবলগীয়া
বৈশিষ্ট্যবিলাক আলোচনা কৰা। 5
Discuss the factors of a good
forecasting.
- (ii) পূৰ্বাভাসৰ পদক্ষেপসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা। 9
Discuss the steps for forecasting.

★★★